

DECIZIA nr.55
din 4 februarie 2020

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.139 alin.(3) teza finală din Codul de procedură penală și ale art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991 privind securitatea națională a României

Publicată în Monitorul Oficial nr.517 din 17.06.2020

Valer Dorneanu	— președinte
Cristian Deliorga	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Gheorghe Stan	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Elena Simina Tănăsescu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Daniela Ramona Marițiu	— magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală și ale art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991 privind securitatea națională a României, excepție ridicată de Valeriu Ștefan Zgonea în Dosarul nr.48938/3/2017/a1 al Tribunalului București – Secția I penală – Judecătorul de cameră preliminară. Excepția formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr.949D/2018.

2. Dezbaterile au avut loc în ședința publică din 12 decembrie 2019, în prezența reprezentantului Ministerului Public, procuror Dana-Cristina Bunea, și a domnului Todică Alexandru Victor, avocatul autorului excepției, acesta având delegația depusă la dosar. Dezbaterile au fost consemnate în încheierea de ședință din acea dată, când, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, Curtea, în conformitate cu dispozițiile art.58 alin.(3) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a amânat pronunțarea pentru data de 4 februarie 2020, dată la care a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, reține următoarele:

3. Prin Încheierea din 31 mai 2018, pronunțată în Dosarul nr.48938/3/2017/a1, **Tribunalul București - Secția I penală – Judecătorul de cameră preliminară a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală coroborate cu cele ale art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991 privind securitatea națională a României**, excepție ridicată de Valeriu Ștefan Zgonea într-o cauză penală.

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, autorul acesteia apreciază că din coroborarea textelor de lege criticate rezultă că se permite altor entități în afara organelor de urmărire penală, precum lucrătorilor din cadrul Serviciului Român de Informații, să realizeze activități de interceptare a convorbirilor telefonice ce ar urma să constituie ulterior mijloace de probă în cadrul unui dosar penal,

contrar dispozițiilor legale și constituționale care interzic în mod expres acest lucru. Susține că, dacă s-ar admite această interpretare, s-ar încălca normele constituționale privind obligativitatea respectării legilor, dreptul la viață intimă, familială și privată, secretul corespondenței, precum și restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți.

5. Astfel, solicită pronunțarea unei decizii de admitere cu privire la modul de interpretare a normelor procesual penale din materia interceptării și supravegherii tehnice. Apreciază că textele de lege criticate ar putea să corespundă exigențelor constituționale numai în măsura în care sintagma „înregistrările efectuate de alte persoane” se interpretează în sensul că pot constitui mijloc de probă numai acele înregistrări realizate de către organele de urmărire penală, cu respectarea legii.

6. În continuare, invocă Decizia nr.91 din 28 februarie 2018, paragraful 35, apreciind că dispozițiile Legii nr.51/1991 nu conferă calitatea de probă/mijloc de probă datelor și informațiilor rezultate din activități specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, sens în care textul de lege criticat ar urma să fie apreciat neconstituțional în măsura în care legiuitorul ar fi permis altor persoane să realizeze activități de urmărire penală. Prin urmare, având în vedere că dispozițiile art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală coroborate cu art.11 lit.d) din Legea nr.51/1991 ar putea conferi calitatea de mijloc de probă înregistrărilor rezultate din activități specifice culegerii de informații, solicită să se constate caracterul neconstituțional al normelor legale criticate.

7. **Tribunalul București - Secția I penală – Judecătorul de cameră preliminară** apreciază că dispozițiile criticate nu încălcă prevederile constituționale invocate de autorul excepției, având în vedere garanțiile conferite de celelalte legi speciale și de deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului.

8. Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

9. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susținerile reprezentantului autorului excepției, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

10. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, art.3, art.10 și art.29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

11. În ceea ce privește **obiectul excepției de neconstituționalitate**, Curtea constată că, deși autorul excepției se referă la întreg alineatul (3) al art.139 din Codul de procedură penală, din motivarea excepției rezultă că acesta are în vedere doar teza finală a acestuia. Astfel, obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art.139 alin.(3) teza finală din Codul de procedură penală și ale

art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991 privind securitatea națională a României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.190 din 18 martie 2014, cu următorul conținut:

- Art. 139 alin.(3) din Codul de procedură penală: „Înregistrările prevăzute în prezentul capitol, efectuate de părți sau de alte persoane, constituie mijloace de probă când privesc propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au purtat cu terții. Orice alte înregistrări pot constitui mijloace de probă dacă nu sunt interzise de lege.”;

- Art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991: „(1) Informații din domeniul securității naționale pot fi comunicate: [...] d) organelor de urmărire penală, când informațiile privesc săvârșirea unei infracțiuni.”

12. Autorul excepției susține că textele criticate contravin prevederilor constituționale cuprinse în art.1 alin.(5), potrivit căruia, în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie, art.26 referitor la viața intimă, familială și privată, art.28 referitor la secretul corespondenței și art.53 referitor la restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți.

13. Examinând excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991 privind securitatea națională a României, Curtea observă că, prin Decizia nr.91 din 28 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.348 din 20 aprilie 2018, a analizat constituționalitatea dispozițiilor criticate, din aceeași perspectivă ca și în prezenta cauză. Cu acel prilej, Curtea a reținut că interceptările și înregistrările realizate în cadrul urmăririi penale în baza art.138 și următoarele din Codul de procedură penală constituie, potrivit art.97 alin.(2) lit.e) coroborat cu art.143 din același act normativ, mijloace de probă.

14. Referitor la înregistrările realizate ca urmare a punerii în executare a unui mandat de interceptare și înregistrare a comunicațiilor electronice, dispus potrivit Legii nr.51/1991, Curtea a reținut că, potrivit art.13 lit.f) din Legea nr.51/1991, în situațiile prevăzute la art.3 din același act normativ, organele cu atribuții în domeniul securității naționale pot, în condițiile legii privind organizarea și funcționarea acestora, să efectueze activități specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului desfășurate cu respectarea prevederilor legale. În desfășurarea activităților specifice, organele cu atribuții în domeniul securității naționale pot descoperi informații ce privesc săvârșirea unor infracțiuni, situație în care, potrivit art.11 lit.d) din Legea nr.51/1991, informațiile din domeniul securității naționale pot fi comunicate organelor de urmărire penală.

15. Totodată, Curtea a constatat că, potrivit art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1991, „datele și informațiile de interes pentru securitatea națională, rezultate din activitățile autorizate, dacă indică pregătirea sau săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, sunt reținute în scris și transmise organelor de urmărire penală, potrivit art.61 din Codul de procedură penală, însoțite de mandatul emis pentru acestea, la care se adaugă propunerea de declasificare, după caz, totală sau în extras, potrivit legii, a mandatului. Convorbirile și/sau comunicările interceptate, redactate în scris, și/sau imaginile înregistrate se transmit organelor de urmărire penală în integralitate, însoțite de conținutul digital original al acestora”. În egală măsură, Curtea a observat că, în general, dispozițiile Legii nr.51/1991 se referă la „date și informații”, iar din analiza coroborată a dispozițiilor art.7 lit.a), ale art.8 alin.(1), ale art.12 alin.(2) și ale art.20 alin.(1) din Legea nr.51/1991 rezultă că dispozițiile acestui act normativ se referă la date și informații din domeniul securității

naționale, instituind posibilitatea transmiterii acestora organului de urmărire penală, dacă sunt indicii referitoare la pregătirea sau săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, fără ca în cuprinsul acestuia să fie reglementată vreo dispoziție care să confere calitatea de mijloc de probă acestor date și informații.

16. Astfel, Curtea a reținut că prevederile Codului de procedură penală sunt cele care, la art.97 alin.(1), stabilesc elementele ce constituie probă, iar la alin.(2) lit.a)-e) al aceluiași articol enumeră expres mijloacele de probă, și anume: declarațiile suspectului sau ale inculpatului; declarațiile persoanei vătămate; declarațiile părții civile sau ale părții responsabile civilmente; declarațiile martorilor; înscrisuri, rapoarte de expertiză sau constatare, procese-verbale, fotografiile, mijloace materiale de probă. În cadrul mijloacelor de probă, dispozițiile art.97 alin.(2) lit.f) din Codul de procedură penală prevăd că „proba se obține în procesul penal prin orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege”. Totodată, în materia înregistrărilor, Curtea a observat că art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală califică drept mijloc de probă înregistrările efectuate de părți sau de alte persoane, când privesc propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au purtat cu terții, precum și orice alte înregistrări, dacă nu sunt interzise de lege.

17. Așa fiind, Curtea a constatat că dispozițiile legii privind securitatea națională nu conferă calitatea de probă/mijloc de probă datelor și informațiilor rezultate din activități specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, autorizate potrivit Legii nr.51/1991. Doar dispozițiile art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală ar putea conferi calitatea de mijloc de probă înregistrărilor rezultate din activități specifice culegerii de informații, autorizate potrivit Legii nr.51/1991, iar nu dispozițiile art.11 lit.d) din Legea nr.51/1991. Astfel, Curtea a constatat că problema de constituționalitate ridicată de autorul excepției nu ține de modul de reglementare a dispozițiilor art.11 lit.d) din Legea nr.51/1991, ci de modul de reglementare a dispozițiilor procesual penale. Prin urmare, Curtea a respins, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991.

18. Având în vedere criticile formulate în prezenta cauză, precum și cele anterior expuse, Curtea constată că se impun menținerea soluției reținute prin decizia anterioară și respingerea, ca inadmisibilă, a excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991 privind securitatea națională a României.

19. În ceea ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală, Curtea reține că, prin Decizia nr.756 din 13 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.293 din 25 aprilie 2017, a constatat constituționalitatea acestora. Mai mult, prin Decizia nr.54 din 14 ianuarie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.42 din 23 ianuarie 2009, Curtea a statuat că eliminarea unei dispoziții asemănătoare celei conținute de art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală este neconstituțională. Astfel, Curtea a apreciat că eliminarea posibilității de probațiune limitează dreptul persoanei vătămate prin infracțiune și nu numai al acesteia, de a se apăra pe cale judiciară, încălcându-se astfel principiul dreptului la apărare consacrat prin art.24 alin.(1) din Constituție și principiile accesului la justiție și al dreptului la un proces echitabil, prevăzute de art.21 din Legea fundamentală.

20. Cu toate acestea, Curtea observă că, pronunțând deciziile anterioare, nu a avut în vedere situația înregistrărilor rezultate din activitatea de informații pentru realizarea securității naționale. Astfel, Decizia nr.756 din 13 decembrie 2016, precitată, s-a referit expres la teza întâi a art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală, iar Decizia nr.54 din 14 ianuarie 2009, precitată, enumeră situațiile care pot avea ca rezultat înregistrări ce pot fi folosite ca mijloace de probă, și anume „imaginile înregistrate de camerele de supraveghere video din incinta unei bănci pentru identificarea autorilor unui jaf, înregistrările efectuate de victima unei agresiuni în propriul domiciliu, înregistrările efectuate de persoane particulare cu ocazia unui grav accident de circulație în urma cărui au rezultat victime, iar autorul accidentului a părăsit locul faptei”. Cu alte cuvinte, Curtea a avut în vedere acele înregistrări care nu sunt obținute în urma unei proceduri ce necesită o autorizație prealabilă emisă de un judecător.

21. Curtea observă că în prezenta cauză autorul excepției critice dispozițiile art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală, în condițiile în care din actele dosarului rezultă că în cauza penală au fost utilizate înregistrări rezultate în urma punerii în executare a mandatelor de securitate națională, potrivit Legii nr.51/1991. Cu alte cuvinte, autorul excepției solicită instanței de contencios constituțional să stabilească dacă este constituțională conferirea, prin dispozițiile art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală, a calității de mijloc de probă înregistrărilor realizate de către organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale ca urmare a desfășurării activității de informații pentru realizarea securității naționale.

22. Așa fiind, Curtea apreciază că situația expusă de autorul excepției în prezenta cauză este diferită de cele analizate anterior în jurisprudența sa, astfel că nu se poate realiza o aplicare *mutatis mutandis* a jurisprudenței anterioare.

23. În continuare, Curtea reține că dispozițiile art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală fac parte din capitolul „*Metode speciale de supraveghere sau cercetare*”, articolul având denumirea marginală „*Supravegherea tehnică*”. Alineatul (3) al art.139 din Codul de procedură penală reglementează două teze referitoare la conferirea calității de mijloc de probă unor înregistrări, altele decât cele care sunt rezultatul punerii în executare a unor metode speciale de supraveghere sau cercetare, autorizate potrivit Codului de procedură penală. Astfel, prima teză se referă la acele înregistrări prevăzute în capitolul IV al titlului IV din Codul de procedură penală, care sunt efectuate de părți sau de alte persoane. Aceste înregistrări constituie mijloace de probă când privesc propriile convorbiri sau comunicări pe care cei ce le pun la dispoziția organului judiciar le-au purtat cu terții.

24. Cea de-a doua teză se referă la orice înregistrare, altele decât cele care intră în categoria metodelor speciale de supraveghere sau cercetare (potrivit Codului de procedură penală) sau cele efectuate de părți sau de alte persoane referitoare la propriile convorbiri sau comunicări. Astfel, în categoria reglementată intră toate înregistrările care nu sunt interzise de lege, aceasta fiind una dintre condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca acestea să obțină calitatea de mijloc de probă. Pe de altă parte, Curtea constată că în această categorie se pot identifica atât înregistrări care rezultă din activități care necesită autorizare din partea unui judecător, cât și din activități care nu necesită respectarea unei astfel de proceduri.

25. În acest context, având în vedere criticile de neconstituționalitate, Curtea constată că activitatea de informații pentru realizarea securității naționale este reglementată de Legea nr.51/1991 privind

securitatea națională a României. Această activitate se execută, potrivit art.6 coroborat cu art.8 și art.9 din actul normativ amintit, de către Serviciul Român de Informații, organul de stat specializat în materia informațiilor din interiorul țării, Serviciul de Informații Externe, organul de stat specializat în obținerea din străinătate a datelor referitoare la securitatea națională, și Serviciul de Protecție și Pază, organul de stat specializat în asigurarea protecției demnitarilor români și a demnitarilor străini pe timpul prezenței lor în România, precum și în asigurarea pazei sediilor de lucru și reședințelor acestora, precum și de Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Justiției, instituții care își organizează structuri de informații cu atribuții specifice domeniilor lor de activitate.

26. Potrivit art.13 din Legea nr.51/1991, activitatea de informații pentru realizarea securității naționale poate fi împărțită în două categorii, în funcție de necesitatea existenței unei autorizații prealabile, după cum urmează: activitatea de informații pentru realizarea securității naționale care nu necesită o autorizație prealabilă – a se vedea art.13 lit.a)-d) din Legea nr.51/1991 coroborat cu art.14-19 din același act normativ; activitatea de informații pentru realizarea securității naționale care necesită o autorizație prealabilă – a se vedea art.13 lit.e) coroborat cu art.12¹ din Legea nr.506/2004 privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice și art.13 lit.f) coroborat cu art.14-19 din același act normativ (și anume, activitățile specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului).

27. Totodată, în ceea ce privește activitățile specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, Curtea observă că trebuie realizată o distincție între acele activități din care pot rezulta înregistrări și cele care nu au ca rezultat obținerea unor înregistrări (a se vedea, în acest sens, dispozițiile art.14 din Legea nr.51/1991).

28. Având în vedere cele anterior expuse, criticile de neconstituționalitate formulate, precum și modalitatea de reglementare a dispozițiilor art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală, Curtea va analiza exclusiv în ce măsură înregistrările rezultate din desfășurarea activităților specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului pot avea calitatea de mijloc de probă.

29. În acest context, în ceea ce privește categoria mijloacelor de probă, Curtea observă că, prin Decizia nr.633 din 12 octombrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1020 din 29 noiembrie 2018, a statuat că în actuala lege procesual penală mijloacele de probă nu sunt enumerate strict și limitativ, organele judiciare putând administra orice mijloace de probă care, deși nu sunt enumerate expres de dispozițiile art.97 alin.(2) lit.a)-e) din Codul de procedură penală, nu sunt interzise de lege, conform art.97 alin.(2) lit.f). Noul Cod de procedură penală are în vedere evoluțiile tehnice continue care impun o abordare flexibilă și suplă în materia probațiunii, aptă să conducă în mod eficient la aflarea adevărului în cauzele penale. Totodată, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în jurisprudența sa, de exemplu, Hotărârea din 29 octombrie 2013, pronunțată în *Cauza S.C. IMH Suceava S.R.L. împotriva României*, paragraful 31, a arătat că, deși art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale garantează dreptul la un proces echitabil, acesta nu reglementează totuși admisibilitatea probelor ca atare, materie reglementată în principal de dreptul intern.

30. Așa fiind, Curtea constată că, în esență, reglementarea aspectelor legate de administrarea probelor, precum cel referitor la precizarea/enumerarea mijloacelor de probă în materie penală intră în sfera de competență a legiuitorului. Astfel, în principiu, legiuitorul are libertatea de a reglementa categoria mijloacelor de probă, includerea sau excluderea anumitor elemente din această categorie. Cu toate acestea, Curtea apreciază că orice reglementare în domeniu trebuie să fie realizată cu respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale incidente. Astfel, deși legiuitorul se bucură de o marjă de apreciere destul de întinsă, având în vedere că acesta se află într-o poziție care îi permite să aprecieze, în funcție de o serie de criterii, necesitatea unei anumite politici penale, această competență nu este absolută în sensul excluderii exercitării controlului de constituționalitate asupra măsurilor adoptate. Totodată, Curtea constată că, indiferent de modalitatea de reglementare a categoriei mijloacelor de probă, acestea rămân guvernate de principiul legalității.

31. În acest context, Curtea constată că ***includerea unui element în categoria mijloacelor de probă trebuie însoțită de garanțiile necesare respectării drepturilor și libertăților fundamentale. În materia analizată, reglementarea garanțiilor specifice se circumscrie, printre altele, legiferării unei proceduri clare și efective care să permită analiza legalității mijlocului de probă și a procedurii probatoriu prin care au fost obținute înregistrările.*** Lipsa unei astfel de proceduri determină, în fapt, lipsa garanțiilor specifice, și, implicit, neconstituționalitatea includerii anumitor elemente în categoria mijloacelor de probă. Cu alte cuvinte, ***conferirea calității de mijloc de probă în procesul penal anumitor elemente este intrinsec legată de crearea cadrului adecvat care să confere posibilitatea contestării legalității acestora.***

32. Curtea a reținut, de exemplu, că, în lipsa unui cadru legislativ clar și coerent în materia mijloacelor de probă [...], este încălcat dreptul la un proces echitabil, prevăzut de art.21 alin.(3) din Constituție. Astfel, în materie penală, întregul sistem de obținere a probelor vizează constatarea existenței sau inexistenței acuzației în materie penală, inclusiv garanțiile procesuale intrinseci acestuia, drept care legiuitorul are obligația constituțională de a reglementa în mod coerent și unitar maniera de obținere a acestora pentru a nu leza securitatea juridică a persoanei (Decizia nr.72 din 29 ianuarie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.332 din 2 mai 2019, paragraful 53).

33. Totodată, pentru a stabili dacă procedura în ansamblu a fost echitabilă, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că este necesar să se determine dacă a fost respectat dreptul la apărare. În special, trebuie verificat dacă reclamantul a avut posibilitatea de a contesta autenticitatea probelor și de a se opune folosirii acestora. De asemenea, trebuie să se ia în considerare calitatea probelor, inclusiv să se clarifice dacă circumstanțele în care au fost obținute aruncă îndoiala asupra credibilității sau exactității lor (a se vedea, Hotărârea din 10 martie 2009, pronunțată în *Cauza Bykov împotriva Rusiei*, paragrafele 88 – 90).

34. Așa fiind, Curtea observă că, în prezent, art.342 din Codul de procedură penală dispune că legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală se realizează în procedura camerei preliminare. Curtea, în jurisprudența sa, a constatat că, în cadrul procedurii de cameră preliminară, în măsura în care persoanele prevăzute de art.344 alin.(2) din Codul de procedură penală

formulează cereri și excepții referitoare la nelegalitatea probelor obținute prin procedeul supravegherii tehnice, judecătorul investit cu soluționarea cauzei va putea verifica îndeplinirea tuturor condițiilor legale relative la procedura supravegherii tehnice.

35. Astfel, având în vedere că dispozițiile art.342 din Codul de procedură penală, care reglementează obiectul camerei preliminare, se referă, printre altele, la „legalitatea administrării probelor”, Curtea a reținut că fac obiect al verificării în procedura camerei preliminare toate actele de urmărire penală prin care s-au administrat probele pe care se bazează acuzația, pentru a se asigura, în acest fel, garanția de legalitate, independență și imparțialitate. Curtea a reținut, totodată, că verificarea legalității, inclusiv a loialității - componentă intrinsecă a legalității -, administrării probelor de către organele de urmărire penală implică controlul realizat de judecătorul de cameră preliminară cu privire la modul/condițiile de obținere și folosire/administrare a probelor. Judecătorul de cameră preliminară este competent să analizeze, din oficiu sau la cerere, probele și actele, prin prisma respectării dispozițiilor legale, nelegalitățile constatate urmând a fi sancționate în măsura și cu sancțiunea permisă de lege (Decizia nr.338 din 22 mai 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.721 din 21 august 2018).

36. În privința măsurii supravegherii tehnice, Curtea a observat că, potrivit dispozițiilor procesual penale, aceasta este dispusă de un judecător de drepturi și libertăți, acesta exercitându-și controlul în ceea ce privește îndeplinirea condițiilor prevăzute de art.139 din Codul de procedură penală. Cu toate acestea, Curtea a reținut că instanța europeană a respins deja raționamentul care conduce la concluzia potrivit căreia calitatea de magistrat a celui care dispune și supraveghează înregistrările implică, *ipso facto*, legalitatea și conformitatea acestora cu art.8 din Convenție, întrucât un astfel de raționament face inoperant orice recurs formulat de părțile interesate. Prin urmare, Curtea a concluzionat că, în materia măsurilor de supraveghere tehnică, ce constituie o ingerință în viața privată a persoanelor supuse acestor măsuri, trebuie să existe un control *a posteriori* încuviințării și punerii în executare a supravegherii tehnice. Astfel, persoana supusă măsurilor de supraveghere tehnică trebuie să poată exercita acest control în scopul verificării îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege pentru luarea măsurii, precum și a modalităților de punere în executare a mandatului de supraveghere tehnică, procedură reglementată de dispozițiile art.142-144 din Codul de procedură penală. Din această perspectivă, controlul *a posteriori* în materie trebuie să se refere la analiza legalității măsurii supravegherii tehnice, indiferent dacă această verificare se realizează în cadrul procesului penal sau independent de acesta (Decizia nr.244 din 6 aprilie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.529 din 6 iulie 2017).

37. Având în vedere aceste aspecte, Curtea constată că în cadrul procesului penal se poate contesta atât legalitatea mijlocului de probă, cât și a procedurii probatorii prin care au fost obținute înregistrările. Acest lucru presupune că judecătorul cauzei se pronunță inclusiv asupra legalității încheierii prin care se admite măsura supravegherii tehnice și a mandatului de supraveghere tehnică. Aceeași concluzie se desprinde și din cele reținute de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală în Decizia nr.2 din 8 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.307 din 5 aprilie 2018.

38. Totodată, Curtea, în jurisprudența sa constantă, de exemplu, Decizia nr.338 din 22 mai 2018, precitată, și Decizia nr.802 din 5 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.116 din 6 februarie 2018, având în vedere obiectul procedurii de cameră preliminară, a subliniat că judecătorul de cameră preliminară trebuie să realizeze o verificare minuțioasă, exclusiv prin prisma legalității, a fiecărei probe și a mijlocului prin care aceasta a fost administrată. În consecință, Curtea a reținut că verificarea legalității și a loialității demersului judiciar din faza de urmărire penală privind administrarea probelor exclude o cercetare judecătorească formală. Cu alte cuvinte, demersul judiciar realizat de judecătorul de cameră preliminară trebuie să fie caracterizat prin efectivitate, aceasta obținându-se, în primul rând, prin realizarea unui cadru legislativ adecvat, clar și previzibil.

39. În acest context, Curtea reține că una dintre garanțiile liberului acces la justiție este efectivitatea acestuia, instanța de contencios constituțional statuând că statul are obligația de a garanta caracterul efectiv al accesului liber la justiție și al dreptului la apărare (Decizia nr.500 din 15 mai 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 492 din 18 iulie 2012). De asemenea, Curtea a statuat că, în reglementarea exercitării accesului la justiție, legiuitorul are posibilitatea să impună anumite condiții de formă, ținând de natura și de exigențele administrării justiției, fără însă ca aceste condiționări să aducă atingere substanței dreptului sau să îl lipsească de efectivitate (Decizia nr.737 din 24 iunie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 562 din 25 iulie 2008).

40. Curtea a apreciat că în analiza efectivității accesului liber la justiție și al dreptului la apărare trebuie analizate mai multe aspecte de ordin procedural și substanțial ce țin de reglementarea introducerii cererii în fața instanței de judecată, de posibilitatea instanței de judecată de a examina în mod efectiv ansamblul mijloacelor, argumentelor și probelor prezentate și de a pronunța o soluție, precum și aspecte ce afectează efectivitatea accesului liber la justiție ca, de exemplu, termenul de pronunțare asupra chestiunilor supuse analizei instanței de judecată sau chestiunile referitoare la efectele pe care hotărârea pronunțată le produce. Curtea a constatat că efectivitatea accesului la justiție nu se caracterizează doar prin posibilitatea instanței de judecată de a examina ansamblul mijloacelor, argumentelor și probelor prezentate și de a pronunța o soluție, ci și prin faptul că soluția pronunțată determină înlăturarea încălcării denunțate și a consecințelor sale pentru titularul dreptului încălcat (Decizia nr.17 din 17 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.261 din 13 aprilie 2017).

41. Având în vedere aceste aspecte, Curtea constată că efectivitatea verificării legalității și a loialității demersului judiciar din faza de urmărire penală privind administrarea probelor presupune crearea de către legiuitor a unui cadru legal adecvat care să permită un control eficient asupra modalității de administrare a probelor.

42. Plecând de la aceste premise, Curtea constată că în prezent sunt normate două sisteme diferite de autorizare din care pot rezulta înregistrări, și anume un sistem reglementat de Codul de procedură penală și un sistem reglementat de Legea nr.51/1991 privind securitatea națională a României.

43. În ceea ce privește **înregistrările ce rezultă din aplicarea sistemului reglementat de Codul de procedură penală**, Curtea constată că procedura de contestare a legalității acestor mijloace de probă, precum și criteriile ce trebuie avute în vedere de judecătorul de cameră preliminară în cadrul acestui

demers judiciar, se desprind din dispozițiile procesual penale. Curtea reține că, în cazul supravegherii tehnice autorizarea acesteia se poate dispune în cazul în care există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la art.139 alin.(2) din Codul de procedură penală.

44. În ceea ce privește celelalte condiții care trebuie îndeplinite, Curtea observă că dispozițiile art.139 alin.(1) lit.b) și c) din Codul de procedură penală prevăd că această măsură trebuie să fie proporțională cu restrângerea drepturilor și a libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunii, iar probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare.

45. Totodată, Curtea reține că, potrivit art.140 alin.(1) din Codul de procedură penală, măsura supravegherii tehnice poate fi dispusă în cursul urmăririi penale, de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care a formulat cererea, astfel că în cazul acesta legalitatea administrării probelor este realizată, în principiu, de o instanță egală în grad cu cea care a emis mandatul de supraveghere tehnică. Astfel, în cazul supravegherii tehnice dispuse potrivit Codului de procedură penală, Curtea constată că un aspect relevant este cel referitor la faptul că, în toate situațiile, organul competent să analizeze legalitatea acestor măsuri este judecătorul de cameră preliminară de la instanța sesizată prin rechizitoriu.

46. Așa fiind, atunci când analizează legalitatea mijlocului de probă și a procedurii probatoriu prin care au fost obținute înregistrările, în cazul sistemului reglementat de Codul de procedură penală, **judecătorul de cameră preliminară are în vedere, pe de-o parte, condițiile impuse de dispozițiile legale pentru autorizarea unor asemenea măsuri, iar, pe de altă parte, organul competent să emită această autorizare.**

47. În acest context, Curtea constată că analiza legalității mijlocului de probă și a procedurii probatoriu prin care au fost obținute înregistrările, în cadrul sistemului prevăzut de Codul de procedură penală, se raportează la condițiile prevăzute de acest act normativ. Curtea a reținut că în cadrul procedurii de cameră preliminară se pot formula în scris cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală. În cadrul procedurii de cameră preliminară, în măsura în care se formulează cereri și excepții referitoare la nelegalitatea probelor obținute prin procedeul supravegherii tehnice, judecătorul investit cu soluționarea cauzei va putea verifica îndeplinirea tuturor condițiilor legale relative la procedura supravegherii tehnice (Decizia nr.372 din 28 mai 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.822 din 9 octombrie 2019, paragraful 44).

48. În ceea ce privește **înregistrările rezultate ca urmare a desfășurării unor activități specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului, realizate în baza Legii nr.51/1991 privind securitatea națională**, Curtea

urmează a analiza în ce măsură sunt aplicabile aceleași garanții referitoare la contestarea legalității mijlocului de probă, cât și a procedurii probatorii prin care acestea au fost obținute.

49. În primul rând, Curtea observă că desfășurarea unor activități specifice culegerii de informații se poate autoriza în cazul existenței unei situații prevăzute la art.3 din Legea nr.51/1991, care constituie amenințări la adresa securității naționale a României. Totodată, potrivit art.14 alin.(1) din Legea nr.51/1991, aceste activități se pot dispune atunci când nu există alte posibilități ori sunt posibilități limitate pentru cunoașterea, prevenirea sau contracararea riscurilor ori amenințărilor la adresa securității naționale, iar acestea sunt necesare și proporționale, date fiind circumstanțele situației concrete. Cu alte cuvinte, existența unei situații care constituie amenințare la adresa securității naționale nu presupune în mod automat și necesar pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni contra securității naționale, mijloacele de preîntâmpinare a amenințărilor la adresa securității naționale neputându-se rezuma la combaterea infracțiunilor (Decizia nr.91 din 28 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.348 din 20 aprilie 2018, paragraful 56). Curtea constată că activitățile specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului parcurg o procedură prealabilă, potrivit căreia propunerea se înaintează procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și este examinată sub aspectul legalității și temeiniciei, în termen de 24 de ore de la înregistrare ori de îndată în cazurile urgente, de procurori anume desemnați de acesta. Dacă apreciază că propunerea este nejustificată, procurorul o respinge prin ordonanță motivată, comunicând aceasta de îndată organului care a formulat-o. Dacă apreciază că propunerea este întemeiată și sunt întrunite condițiile prevăzute de lege, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau înlocuitorul de drept al acestuia solicită în scris președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție autorizarea activităților propuse. Solicitarea este examinată, de urgență, în camera de consiliu, de unul dintre judecătorii anume desemnați de președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție. Așa fiind, în cazul activității specifice culegerii de informații care presupune restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, dispuse potrivit Legii nr.51/1991, măsura este dispusă întotdeauna de către un judecător al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

50. În acest context, Curtea observă că activitățile specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului (ca și măsurile de supraveghere tehnică reglementate de Codul de procedură penală) sunt supuse, în mod obligatoriu, încuviințării prealabile a unui judecător. Cu toate acestea, Curtea subliniază, astfel cum a reținut în propria jurisprudență, că a respins deja raționamentul care conduce la concluzia potrivit căreia calitatea de magistrat a celui care dispune și supraveghează înregistrările implică, *ipso facto*, legalitatea și conformitatea acestora cu art.8 din Convenție, un astfel de raționament făcând inoperant orice recurs formulat de părțile interesate. Raportat la cauza de față, în condițiile atribuirii calității de mijloc de probă înregistrărilor ce rezultă din activitățile specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, Curtea constată că încuviințarea acestora de către un judecător nu echivalează cu existența unei prezumții absolute de legalitate ce exclude exercitarea unui control judecătoresc *a priori*. Cu alte cuvinte, legalitatea înregistrărilor ce rezultă din activitățile specifice culegerii

de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, care sunt folosite în procesul penal, trebuie verificată respectând aceleași garanții procedurale aplicabile în cazul folosirii în cursul procesului penal a înregistrărilor ce rezultă din aplicarea sistemului reglementat de Codul de procedură penală.

51. Astfel, Curtea constată că în cadrul procesului penal judecătorul trebuie să poată verifica atât legalitatea mijlocului de probă - înregistrărilor ce rezultă din activitățile specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, cât și a procedurii probatorii prin care acestea au fost obținute, acest fapt presupunând verificarea inclusiv a legalității încheierii prin care s-a încuviințat măsura, precum și a mandatului emis cu această ocazie.

52. În acest context, Curtea constată că procedura de contestare a legalității înregistrărilor - mijloace de probă ce rezultă din aplicarea sistemului reglementat de Codul de procedură penală, precum și criteriile ce trebuie avute în vedere de judecătorul de cameră preliminară în cadrul acestui demers judiciar, se desprind din dispozițiile procesual penale. Pe de altă parte, Curtea constată că în cazul înregistrărilor - mijloace de probă ce rezultă din activitățile specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, legiuitorul nu a reglementat o procedură specifică aplicabilă în cazul contestării legalității acestora.

53. Astfel, Curtea constată că judecătorul de cameră preliminară se va vedea nevoit să analizeze legalitatea acestora din urmă prin raportare fie la dispozițiile relevante din Legea nr.51/1991, fie la cele din Codul de procedură penală, care diferă în mod evident. În acest context, Curtea subliniază cele constatate în jurisprudența sa, potrivit cărora ansamblul activităților derulate de organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale se circumscrie acestei sfere și are ca scop obținerea de informații care să asigure cunoașterea, prevenirea și înlăturarea amenințărilor interne sau externe la securitatea națională. Pe de altă parte, Curtea a observat că activitatea procesual penală este destinată constatării existenței sau inexistenței unei infracțiuni, identificării persoanei care a săvârșit-o, cunoașterii împrejurărilor care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal, necesare pentru justa soluționare a cauzei, având ca scop tragerea la răspundere penală a persoanei vinovate. Așa fiind, Curtea a constatat că scopul în care sunt utilizate activitățile întreprinse în domeniul securității naționale este diferit de cel al activității procesual penale. Primele se axează pe cunoașterea, prevenirea și înlăturarea amenințărilor interne sau externe cu scopul realizării securității naționale, iar celelalte au ca scop tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni. Astfel, într-o interpretare sistematică și teleologică, rezultă că *Legea nr.51/1991 și Codul de procedură penală au finalități diferite, care se reflectă și în scopul pentru care este dispusă autorizarea unor activități specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului/măsura supravegherii tehnice*. Cu alte cuvinte, existența unei situații care constituie amenințare la adresa securității naționale nu presupune în mod automat și necesar pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni contra securității naționale, mijloacele de preîntâmpinare a amenințărilor la adresa securității naționale neputându-se rezuma la combaterea infracțiunilor (Decizia nr.91 din 28 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.348 din 20 aprilie 2018, paragrafele 53-56). Or, dacă judecătorul de cameră preliminară va adopta ca reper prevederile Codului de procedură penală, se

ajunge în situația în care, deși activitatea specifică culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului a fost autorizată potrivit Legii nr.51/1991, legalitatea mijlocului de probă și a procedurii probatorii prin care acestea au fost obținute se va verifica prin raportare la un act normativ care nu a fost luat în considerare la momentul autorizării măsurii.

54. Pe de altă parte, în afara implicațiilor evidente ale finalităților diferite ale activităților întreprinse în domeniul securității naționale și ale activităților procesual penale, dacă judecătorul de cameră preliminară va adopta ca reper prevederile Legii nr.51/1991 se ajunge în situația în care instanțe ierarhic inferioare celei care a emis mandatul au competența verificării elementelor ce țin de legalitatea mijlocului de probă. Curtea observă că, dacă în cazul supravegherii tehnice, dispusă potrivit Codului de procedură penală, legalitatea administrării probelor este realizată, în principiu, de o instanță egală în grad cu cea care a emis mandatul de supraveghere tehnică, în cazul mandatelor emise în temeiul Legii nr.51/1991, analiza legalității acestora este realizată, de cele mai multe ori, de instanțe ierarhic inferioare celei care a emis mandatul (emiterea mandatului fiind realizată întotdeauna de Înalta Curte de Casație și Justiție). Or, consacrarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, prin Legea nr.51/1991, ca instanță specializată în domeniul autorizării activității specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului presupune și o anumită competență specializată a acesteia, strict determinată de lege.

55. Așa fiind, Curtea constată că reglementarea posibilității conferirii calității de mijloc de probă înregistrărilor ce rezultă din activitățile specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului nu este însoțită de un ansamblu de norme care să permită contestarea legalității acestora în condiții de efectivitate. ***Prin simpla reglementare a posibilității conferirii calității de mijloc de probă acestor înregistrări, fără crearea cadrului adecvat care să confere posibilitatea contestării legalității acestora, legiuitorul a legiferat fără a respecta cerințele de claritate și previzibilitate.***

56. Or, ***lipsa de claritate și previzibilitate*** a cadrului normativ incident în materia contestării legalității înregistrărilor – mijloc de probă - ce rezultă din activitățile specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, folosite în procesul penal, ***determină, în fapt, realizarea unui control formal și lipsit de efectivitate, cu consecința încălcării drepturilor și a libertăților fundamentale prevăzute de Constituție.*** Or, ***conferirea calității de mijloc de probă în procesul penal anumitor elemente este intrinsec legată de crearea cadrului adecvat care să confere posibilitatea contestării legalității acestora.***

57. Astfel, conferirea calității de mijloc de probă în procesul penal înregistrărilor rezultate în urma desfășurării activității specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, în temeiul Legii nr.51/1991, se poate realiza numai în măsura în care această reglementare este însoțită de o procedură clară și explicită referitoare la verificarea legalității acestui element.

58. Curtea, prin Decizia nr.72 din 29 ianuarie 2019, precitată, a constatat că normele legale care privesc procesul penal trebuie să fie clare, precise și previzibile, ceea ce presupune, printre altele, și

obligația legiuitorului de a reglementa un cadru normativ coerent în care normele edictate să se completeze și să se dezvolte reciproc într-un mod armonios, fără a crea antinomii între actul normativ care constituie sediul general al materiei și cele care reglementează aspecte particulare sau speciale ale acesteia. Prin urmare, aceste din urmă acte normative trebuie să se coroboreze cu Codul de procedură penală, să se integreze în mod organic în concepția de ansamblu a acestuia și să detalieze prevederile procedural penale.

59. Totodată, Curtea, prin Decizia nr.302 din 4 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.566 din 17 iulie 2017, a constatat că reglementarea competențelor organelor judiciare reprezintă un element esențial ce decurge din principiul legalității, principiu ce constituie o componentă a statului de drept. Aceasta, deoarece o regulă esențială a statului de drept este aceea că atribuțiile/competențele autorităților sunt definite prin lege. Principiul legalității presupune, în principal, că organele judiciare acționează în baza competenței pe care legiuitorul le-a conferit-o, iar, subsecvent, presupune că acestea trebuie să respecte atât dispozițiile de drept substanțial, cât și pe cele de drept procedural incidente. Pe de altă parte, în ceea ce privește legiuitorul, principiul legalității - componentă a statului de drept - îl obligă pe acesta să reglementeze în mod clar competența organelor judiciare. În acest sens, Curtea a statuat că legea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrariului (Decizia nr. 348 din 17 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 529 din 16 iulie 2014, paragraful 17).

60. Așa fiind, Curtea constată că legiuitorul nu a reglementat un cadru clar, coerent și previzibil aplicabil în cazul contestării legalității mijloacelor de probă obținute potrivit Legii nr.51/1991. Or, lipsa de claritate și previzibilitate a procedurii contestării legalității administrării probelor determină lipsa de eficiență a acesteia cu consecințe în planul respectării accesului liber la justiție și dreptului la un proces echitabil.

61. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.1-3, al art.11 alin. (1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi în ceea ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991 privind securitatea națională a României și cu majoritate de voturi în ceea ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

1. Respinge, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991 privind securitatea națională a României, excepție ridicată de Valeriu Ștefan Zgonea în Dosarul nr.48938/3/2017/a1 al Tribunalului București – Secția I penală – Judecătorul de cameră preliminară.

2. Admite excepția de neconstituționalitate, ridicată de același autor în același dosar, și constată că dispozițiile art.139 alin.(3) teza finală din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care nu privesc înregistrările rezultate ca urmare a efectuării activităților specifice culegerii de informații care

presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului desfășurate cu respectarea prevederilor legale, autorizate potrivit Legii nr.51/1991.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Tribunalului București – Secția I penală – Judecătorul de cameră preliminară și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 4 februarie 2020.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu soluția pronunțată cu majoritate de voturi de Curtea Constituțională la pct.2 din dispozitivul Deciziei nr.55 din 4 februarie 2020, prin care s-a dispus

admiterea excepției de neconstituționalitate și s-a constatat că dispozițiile art.139 alin.(3) teza finală din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care nu privesc înregistrările rezultate ca urmare a efectuării activităților specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului desfășurate cu respectarea prevederilor legale, autorizate potrivit Legii nr.51/1991

formulăm prezenta opinie separată,

considerând că **excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.139 alin.(3) teza finală din Codul de procedură penală se impunea a fi respinsă ca neîntemeiată**, pentru considerentele ce vor fi expuse, în esență, în continuare.

1. Obiectul excepției de neconstituționalitate l-a constituit dispozițiile art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală coroborate cu cele ale art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991 privind securitatea națională a României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.190 din 18 martie 2014, care au următorul cuprins:

- art.139 alin.(3) : ”Înregistrările prevăzute în prezentul capitol, efectuate de părți sau de alte persoane, constituie mijloace de probă când privesc propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au purtat cu terții. Orice alte înregistrări pot constitui mijloace de probă dacă nu sunt interzise de lege.”;

- art.11 alin.(1) lit.d) din Legea nr.51/1991 : ”(1) Informații din domeniul securității naționale pot fi comunicate: [...] d) organelor de urmărire penală, când informațiile privesc săvârșirea unei infracțiuni.”

2. În ceea ce privește motivarea excepției ridicate în cauză, constatăm, mai întâi, că dispozițiile art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală au fost criticate, în esență, deoarece conferă calitatea de mijloc de probă înregistrărilor realizate de către organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale. Mai precis, așa cum autorul arată expres în concluziile scrise, dispozițiile art. 139 alin. (3) din Codul de procedură penală, coroborate și cu aplicarea art. 11 alin.1 lit. d) din Legea 51/1991 sunt contestate întrucât **”ar putea conferi calitatea de mijloc de probă înregistrărilor rezultate din activități specifice culegerii**

de informații". Acesta este și sensul legăturii excepției cu cauza, susținută de autor, care arată că "o admitere a excepției de neconstituționalitate (...) ar conduce la pronunțarea unei hotărâri în sensul înlăturării mijloacelor de probă ce au fost obținute prin interceptarea convorbirilor realizată de către alte autorități, în afara organelor de urmarire penală" (așadar independent de existența vreunei proceduri de contestare a lor /respectiv garanții procedurale). Acesta este cadrul de analiză al excepției, cu raportare la prevederile art.1 alin.(5), art.26, art.28 și art.53 din Constituție. Subliniem acest cadru deoarece, **așa cum a fost formulată, excepția de neconstituționalitate vizează o problemă deja dezlegată de Curte în jurisprudența sa, astfel cum vom arăta în cele ce urmează.**

Cât privește soluția și considerentele deciziei de admitere pronunțate acum de Curte, acestea răspund, în realitate, unor critici care nu se reflectă în conținutul sesizării, echivalând cu o sesizare din oficiu, nepermisă de normele constituționale și legale care reglementează atribuțiile instanței constituționale.

În plus, câtă vreme **obiectul excepției de neconstituționalitate, astfel cum a fost formulată de autorul acesteia, îl constituie alin.(3) al art.139 din Codul de procedură penală în întregul său, și nu doar teza ultimă, Curtea ar fi trebuit să se pronunțe asupra întregului alin.(3) al art.139 din Codul de procedură penală, iar nu doar asupra unei teze a sa.** Chiar acceptând că motivarea autorului excepției de neconstituționalitate ar putea determina în cauză o circumstanțiere a obiectului excepției, în sensul unei distincții în privința celor două teze ale alin.(3) al art.139 din Codul de procedură penală, **nu se justifică însă distincția pe care Curtea Constituțională o face în privința constituționalității tezelor respective.** Cu alte cuvinte, și dacă ar fi fost contestată doar ultima teza a alin.(3) al art.139 din Codul de procedură penală, Curtea ar fi trebuit să extindă controlul asupra întregului alineat 3, în temeiul dispozițiilor exprese cuprinse în art.31 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale. Or, dimpotrivă, Curtea a restrâns acest obiect contrar voinței exprese a autorului excepției de neconstituționalitate.

Pe de altă parte, **este de neînțeles de ce teza care reglementează utilizarea ca mijloace de probă a înregistrărilor efectuate de autorități care îndeplinesc activități specifice culegerii de informații [adică teza finală a alin.(3) al art.139 din Codul de procedură penală] este neconstituțională, pentru lipsa unei proceduri de verificare a legalității acestor înregistrări – așa cum se susține în opinia majoritară - în timp ce teza întâi a aceluiași alineat, al aceluiași articol de lege, care reglementează utilizarea ca mijloace de probă a înregistrărilor efectuate de părți sau de oricare alte persoane este constituțională.**

Cu alte cuvinte, pentru mijloacele de probă constând în înregistrări efectuate de părți sau de alte persoane Curtea nu a apreciat că s-ar impune și pentru acestea o procedură de verificare a legalității lor. În opinia noastră, dacă tot s-a relevat importanța existenței unei astfel de proceduri de verificare a înregistrărilor efectuate de autorități de stat, se impunea cu atât mai mult existența unei proceduri similare de verificare a legalității și în privința înregistrărilor efectuate de părți sau de alte persoane. *A fortiori* aceeași soluție de admitere s-ar fi impus, prin prisma argumentelor ce susțin opinia majoritară și în privința art.139 alin.(3) teza întâi. Așa cum am arătat însă, problematica juridică – de altfel comună întregului alin.(3) al

art.139 din Codul de procedură penală a fost analizată Curtea în jurisprudența sa, Curtea constatând constituționalitatea soluției legislative pe care acesta o consacără.

Or, pentru realizarea unei analize și fundamentarea unei concluzii asupra excepțiilor de neconstituționalitate, trebuie avute în vedere nu atât dispozițiile legale în sine, ci soluția legislativă consacrată de acestea. Curtea Constituțională a analizat/sanționat în numeroase situații soluții legislative, pentru o abordare unitară a controlului de constituționalitate, în sensul de unitate de raționament juridic în interpretarea aceluiași texte constituționale și cu raportare la aceleași reguli instituite de legiuitor, chiar dacă îmbracă forma unor texte sau chiar acte normative diferite.

3. Observăm, astfel, faptul că textul art.139 alin.(3) teza finală din Codul de procedură penală (constatat ca fiind neconstituțional prin prezenta decizie interpretativă), este cuprins în Capitolul IV - *Metode speciale de supraveghere sau cercetare*, din Titlul IV- *Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii* al Părții generale a Codului de procedură penală. Titlul IV menționat cuprinde, la rândul său, un prim capitol, cu denumirea **Reguli generale**. Având caracter general, aceste **reguli ce se aplică tuturor celorlalte capitole ale Titlului IV, inclusiv textului criticat în prezenta cauză**. Una dintre "reguli" este cuprinsă în art.97 – *Proba și mijloacele de probă*, alin.(2) lit.f), potrivit căruia "(2) Proba se obține în procesul penal prin următoarele mijloace [...]f) orice alt mijloc de probă care nu este interzis de lege".

Constatăm **identitatea de soluție legislativă între regula generală [art.97 alin.(2) lit.f) din Codul de procedură penală] și aplicarea sa în privința metodelor speciale de supraveghere sau cercetare[art.139 alin.(3) teza finală din Codul de procedură penală**, constatată în prezenta cauză ca fiind neconstituțional, potrivit căruia "*orice alte înregistrări pot constitui mijloace de probă dacă nu sunt interzise de lege*".

4. Așa cum am evidențiat în partea introductivă a prezentei opinii, cu privire la această soluție legislativă Curtea s-a mai pronunțat, respingând ca neîntemeiate criticile de neconstituționalitate formulate.

Reamintim astfel **Decizia nr.809 din 7 decembrie 2017**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.178 din 26 februarie 2018, prin care Curtea a respins excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.97 alin.(2) lit.f) din Codul de procedură penală, statuând că, în actuala lege procesual penală, mijloacele de probă nu sunt enumerate strict și limitativ, **organele judiciare putând administra orice mijloace de probă care**, deși nu sunt enumerate de dispozițiile art. 97 alin. (2) din Codul de procedură penală, **nu sunt interzise de lege**. Curtea și-a însușit cele reținute în doctrină sub acest aspect, reținând că "noul Cod de procedură penală are în vedere evoluțiile tehnice continue care impun o abordare flexibilă și suplă în materia probațiunii, aptă de a conduce în mod eficient la aflarea adevărului în cauzele penale" (par.14)

Cu același prilej, Curtea a reținut faptul că "**libertatea probelor**, astfel cum este reglementată prin art. 97 alin. (2) din Codul de procedură penală, nu este absolută, ci **subordonată principiului legalității**".(par.14)

În continuare, **fără a distinge în niciun fel în privința mijloacelor de probă** (tocmai în virtutea argumentului mai sus citat, vizând "abordarea flexibilă și suplă în privința probațiunii", pentru a conduce "în

mod eficient la aflarea adevărului în cauzele penale”), Curtea a constatat că **”actuala lege procesual penală reglementează o sancțiune specifică materiei probelor, și anume cea a excluderii probelor obținute în mod nelegal**, care operează nu doar pentru probele obținute prin încălcarea legii, ci și pentru cele obținute prin încălcarea principiului loialității administrării probelor”. (par.14) Prin aceeași decizie, Curtea Constituțională **a arătat în mod detaliat**, cu referire la textele incidente în materie procedural-penală, **cum operează sancțiunea specifică materiei probelor**, sens în care reluăm considerentele evidențiate și în concluziile inițiale.

Curtea a reținut, mai întâi (dat fiind contextul specific al acelei cauze), că ”procedura de cameră preliminară este o fază distinctă a procesului penal, având ca obiect, printre altele, verificarea legalității administrării probelor”. ”În acord cu acest obiect al camerei preliminare, judecătorul, analizând probatoriul administrat din perspectiva conformității acestuia cu principiul loialității administrării probelor, principiu circumscris principiului legalității, va sancționa cu excluderea probele obținute prin întrebuițarea de violențe, amenințări ori alte mijloace de constrângere, precum și promisiuni sau îndemnuri; prin metode sau tehnici de ascultare care afectează capacitatea persoanei de a-și aminti și de a relata în mod conștient și voluntar faptele care constituie obiectul probei, chiar dacă persoana ascultată își dă consimțământul la utilizarea unei asemenea metode sau tehnici de ascultare; prin provocarea unei persoane să săvârșească ori să continue săvârșirea unei fapte penale, în scopul obținerii unei probe [art. 101 alin. (1)-(3) din Codul de procedură penală]. Totodată, judecătorul de cameră preliminară va aplica sancțiunea excluderii și în ipoteza în care constată că probatoriul administrat în faza de urmărire penală, în tot sau în parte, înfrânge principiul legalității probelor. În acest caz, este vorba despre probele obținute prin tortură și probele derivate din acestea [art. 102 alin. (1) din Codul de procedură penală], probele care au fost obținute în mod nelegal - cu nerespectarea dispozițiilor legale privind condițiile de administrare a mijlocului de probă sau de folosire a procedurii probatoriu - și probele derivate din acestea [art. 102 alin. (2) și (4) din Codul de procedură penală], probele nelegale ca urmare a nelegalității actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea probelor ori prin care acestea au fost administrate, în măsura în care actul a fost sancționat cu nulitatea [art. 102 alin. (3) din Codul de procedură penală]. Așadar, judecătorul de cameră preliminară analizează, din oficiu sau la cerere, probele și actele efectuate de către organele de urmărire penală prin prisma respectării dispozițiilor legale, iar acolo unde constată nelegalități, le sancționează în măsura și cu sancțiunea permisă de lege. În conformitate cu acest obiect al procedurii de cameră preliminară, judecătorul de cameră preliminară realizează o verificare minuțioasă, exclusiv prin prisma legalității, a fiecărei probe și a mijlocului prin care aceasta a fost administrată.” (par.15-17)

Distinct de aceste considerente vizând rolul camerei preliminare ca fază a procesului penal, Curtea a reținut că **”orice mijloc de probă administrat în cauză, care nu este interzis prin lege, este supus «liberei aprecieri a organelor judiciare»**, potrivit art. 103 alin. (1) din Codul de procedură penală, în luarea deciziei asupra existenței infracțiunii și a vinovăției inculpatului **instanța hotărând motivat, cu trimitere la toate probele evaluate [alin. (2)], fiind necesar ca judecătorul să fie convins «dincolo de orice îndoială rezonabilă», cu privire la acuzație pentru a dispune condamnarea [alin. (3)].”** (par.18)

În concluzie, Curtea a constatat că "în procesul penal, potrivit noii legi procesual penale, **sunt admise orice mijloace de probă care nu sunt oprite de lege** - verificarea legalității administrării probelor constituind obiectul procedurii de cameră preliminară, urmând ca, în faza de judecată, **aprecierea probelor să se realizeze în mod absolut liber de către judecător în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză** - în acord cu dispozițiile constituționale și convenționale invocate." (par.19)

5. Față de fermitatea acestor considerente, **care nu disting în privința vreunei categorii de mijloace de probă**, este de observat:

a) dacă nu cumva **circumstanțierea, prin această decizie de admitere pronunțată de Curtea Constituțională, a unei astfel de categorii de mijloace de probă - autorizate potrivit Legii nr.51/1991, ce ar trebui eliminate** pe motiv că legiuitorul nu a reglementat, cu respectarea cerințelor de claritate și previzibilitate, procedura verificării legalității lor, **nu constituie o imixtiune în activitatea/competența de apreciere a judecătorului**. Aceasta întrucât, potrivit Deciziei nr.809/2017, precitate, Curtea Constituțională a reținut **libertatea absolută a judecătorului** de a aprecia probele administrate în cauză, arătând în mod detaliat și existența cadrului legal care permite judecătorului această apreciere, în concordanță cu principiul legalității care guvernează și materia probelor.

b) dacă **soluția de admitere a excepției de neconstituționalitate (care semnifică, de fapt, excluderea unei categorii de mijloace de probă prevăzute de lege)**, nu constituie, de fapt, o îndepărtare de la linia jurisprudențială constantă a Curții Constituționale. Or, **un reviriment jurisprudențial**, cu atât mai mult cu cât consecințele pe care le produce sunt semnificative, și într-o materie ce ar trebui să se caracterizeze printr-o stabilitate pronunțată (domeniul penal), trebuie justificat prin elemente de noutate. Din punctul nostru de vedere însă, **nu există o asemenea justificare/elemente de noutate**, sens în care vom dezvolta o serie de considerente în cele ce urmează.

6. Astfel, cât privește, în sine, **mijloacele de probă vizate în prezenta cauză**, reținem și concluziile literaturii juridice în care, referitor la clasificarea mijloacelor de probă, s-a remarcat faptul că, în reglementarea Codului de procedură penală din anul 1968, mijloacele de probă, fiind prevăzute de lege, se clasificau în scrise, orale, materiale și tehnice. Sub imperiul Codului de procedură penală în vigoare **această clasificare nu mai este valabilă, trebuind să se țină seama de regula exprimată în art.97 alin.(2) lit.f) din Codul de procedură penală, potrivit căreia este posibilă recurgerea la orice mijloc de probă prin care se poate stabili adevărul, dacă nu este interzis prin lege**. Rezultă astfel că sunt admisibile toate mijloacele de probă posibile, în afara celor în privința cărora legea dispune altfel.

Or, **înregistrările rezultate ca urmare a efectuării activităților specifice culegerii de informații la care se referă prezenta cauză și utilizarea lor nu sunt interzise de lege, dimpotrivă, art.11 alin 1 lit.d) din Legea nr.51/1991 stabilește că "Informații din domeniul securității naționale pot fi comunicate: (...)** d) **organelor de urmărire penală, când informațiile privesc săvârșirea unei infracțiuni"**.

Amintim în acest sens și considerentele **Deciziei nr.473 din 27 iunie 2017**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.987 din 12 decembrie 2017, prin care Curtea a constatat constituționalitatea dispozițiilor art.91² alin.5 din Codul de procedură penală din 1968, potrivit căreia *"Convorbirile sau*

*comunicările interceptate și înregistrate pot fi folosite și în altă cauză penală dacă din cuprinsul acestora rezultă date sau informații concludente și utile privitoare la pregătirea sau săvârșirea unei alte infracțiuni dintre cele prevăzute la art.91¹ alin. 1 și 2", reținând că **împrejurarea că pot fi folosite într-o altă cauză nu conferă acestor probe caracter ilegal ori arbitrar, partea interesată putând contesta veridicitatea ori solicita expertizarea lor.** (par.23)*

Din perspectiva precedentelor analizate, considerăm că **soluția de excludere a unei categorii de mijloace de probă, respectiv a înregistrărilor efectuate de autorități care îndeplinesc activități specifice culegerii de informații** – operată prin prezenta decizie - nu constituie răspunsul la o situație asupra căreia Curtea să nu se fi pronunțat anterior, și **nici un veritabil revirement jurisprudențial**, întrucât acesta din urmă ar trebui să fie justificat de elemente de noutate intervenite ulterior, dar inexistente, din punctul nostru de vedere.

7.1. Cu referire la **studiul de drept comparat** prezentat în cadrul analizării excepției, respectiv un extras dintr-un raport comandat de Comisia LIBE a Parlamentului European, **din anul 2014**, exprimăm ideea de principiu că, în sine, dreptul comparat ca metodă de interpretare în materie penală/procesual penală trebuie abordat cu rezerve, dată fiind diversitatea de sisteme juridice și faptul că, inclusiv la nivelul Uniunii Europene, vorbim de domeniile cele mai puțin armonizate, dreptul penal fiind cel mai aproape de nucleul de suveranitate/identitar al statelor membre. În orice caz, ar trebui examinate și normele constituționale aplicabile în fiecare dintre statele analizate, iar nu numai cele legale, pentru că este posibil să existe diferențe sub acest aspect față de normele constituționale din România. În plus, ținând seama de data studiului, precum și diversele date menționate în cadrul acestuia, credem că există riscul ca datele să nu mai fie actuale în totalitate. În aceste condiții, în sine, studiul ilustrează doar o diversitate de abordări în privința utilizării probelor în procese, neconcludentă pentru susținerea soluției adoptate în cauză.

7.2. Cât privește **examenul de jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO)** realizat în continuarea studiului de drept comparat, acesta este foarte util, însă în sprijinul concluziei ce se desprinde din Decizia nr.809 din 7 decembrie 2017, precitată, respectiv a competenței instanțelor interne de a aprecia și a decide în privința probelor prezentate în fața lor. Ca urmare, **atât studiul de drept comparat, cât și examenul de jurisprudență CEDO nu aduc, în sine, argumente juridice pentru o soluție de admitere a excepției /eventual revirement jurisprudențial, ele putând fi utilizate doar pentru o imagine globală asupra problemicii.**

8. În motivarea prezentei excepții de neconstituționalitate, autorul arată că a pornit în formularea excepției de la par.35 al Deciziei Curții Constituționale nr.91/2018, având următorul cuprins: *"Așa fiind, concluzia care se impune este aceea că dispozițiile legii privind securitatea națională nu conferă calitatea de probă/mijloc de probă datelor și informațiilor rezultate din activități specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului, autorizate potrivit Legii nr.51/1991. Doar dispozițiile art.139 alin.(3) din Codul de procedură penală ar putea conferi calitatea de mijloc de probă înregistrărilor rezultate din activități specifice culegerii de informații, autorizate potrivit Legii nr.51/1991, iar nu dispozițiile art.11 lit.d) din Legea nr.51/1991. Astfel, Curtea constată că problema de constituționalitate ridicată de autorul excepției nu ține de modul de reglementare a dispozițiilor art.11*

lit.d) din Legea nr.51/1991, ci de modul de reglementare a dispozițiilor procesual penale, eventual coroborate cu dispozițiile Legii nr. 51/1991, care însă nu au fost criticate în prezenta cauză.” Amintim că prin **Decizia nr.91 din 28 februarie 2018**, Curtea a constatat că sintagma "aduc atingere gravă drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor români" cuprinsă în art.3 lit.f) din Legea nr.[51/1991](#) privind securitatea națională a României este neconstituțională.

9. Or, considerentul invocat de autorul excepției nu constituie temei nou, de natură a justifica o diferență de abordare a Curții Constituționale în privința admisibilității mijloacelor de probă. De asemenea, faptul că instanța constituțională a realizat acolo o distincție necesară prin prisma condițiilor de admisibilitate a excepției de neconstituționalitate nu înseamnă, implicit, că dacă obiect al excepției ar fi fost dispozițiile Codului de procedură penală, instanța ar fi admis excepția ridicată. De altfel, ulterior pronunțării Deciziei nr.91/2018, Curtea, prin **Decizia nr.633 din 12 octombrie 2018**, referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, **a întărit jurisprudența sa vizând admisibilitatea mijloacelor de probă.** În acest sens, CCR a reținut, în paragraful 503 al deciziei precitate, următoarele: "în actuala lege procesuală penală, **mijloacele de probă nu sunt enumerate strict și limitativ, organele judiciare putând administra orice mijloace de probă care, deși nu sunt enumerate expres de dispozițiile art. 97 alin. (2) lit. a)-e) din Codul de procedură penală, nu sunt interzise de lege, conform art. 97 alin. (2) lit. f).** Noul Cod de procedură penală are în vedere evoluțiile tehnice continue care impun o abordare flexibilă și suplă în materia probațiunii, aptă de a conduce în mod eficient la aflarea adevărului în cauzele penale. Curtea a reținut însă că libertatea probelor, astfel cum este reglementată prin art. 97 alin. (2) din Codul de procedură penală, nu este absolută, ci subordonată principiului legalității. Astfel, actuala lege procesuală penală reglementează o sancțiune specifică materiei probelor, și anume cea a excluderii probelor obținute în mod nelegal, care operează nu doar pentru probele obținute prin încălcarea legii, ci și pentru cele obținute prin încălcarea principiului loialității administrării probelor (**a se vedea Decizia nr. 809 din 7 decembrie 2017**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 178 din 26 februarie 2018, paragraful 14)."

10. În opinia noastră, sensul considerentului nr.35 din Decizia nr.91 din 28 februarie 2018 invocat de autorul excepției **este tocmai acela de a evidenția faptul că, fiind supuse exclusiv Codului de procedură penală, fără un regim/consacrare legală distinctă care să confere calitatea de mijloc de probă datelor și informațiilor rezultate din activități specifice culegerii de informații autorizate potrivit Legii nr.51/1991, respectiv o anume valoare probatorie, reglementarea unei proceduri diferite de cea de drept comun, de verificare a legalității lor, nu își găsește fundamentarea. Iar procedura de drept comun este cea prevăzută de Codul de procedură penală.**

11. Astfel fiind, constatarea prin prezenta decizie a neconstituționalității normelor art.139 alin.(3) teza finală din Codul de procedură penală determină, în realitate, obligația de reglementare a unei proceduri de verificare a legalității tuturor mijloacelor de probă, iar nu doar a înregistrărilor realizate în baza Legii nr.51/1991.

Cu alte cuvinte, soluția pronunțată **presupune**, în opinia noastră, **o completare a Capitolului I – Reguli generale** din Titlul IV al Părții generale a Codului de procedură penală, unde sunt cuprinse, în prezent, dispoziții privind *Proba și mijloacele de probă* (art.97), *Obiectul probațiunii* (art.98), *Sarcina probei* (art.99), *Administrarea probelor* (art.100), *Principiul loialității administrării probelor* (art.101), *Excluderea probelor obținute în mod nelegal* (art.102), *Aprecierea probelor* (art.103), **socotite până acum de Curte ca fiind de natură să asigure cadrul legal pentru a fundamenta libera apreciere a judecătorului în privința tuturor probelor.**

12. Mai mult, față de Decizia nr.22 din 18 ianuarie 2018, prin care Curtea a constatat că prin sintagma "excluderea probei", din cuprinsul art.102 alin.(3)- *Excluderea probelor obținute în mod nelegal*, se înțelege și eliminarea mijloacelor de probă din dosarul cauzei, este exclusă păstrarea unui mijloc de probă nelegal în dosarul cauzei. Aceasta cu atât mai mult cu cât, așa cum Curtea a reținut în considerentele Deciziei nr.22 din 18 ianuarie 2018, precitată, la paragraful 17, **nelegalitatea obținerii probelor ”este sancționată de prevederile art. 102 alin. (3) din Codul de procedură penală**, prin aplicarea regimului nulității absolute sau relative. (...) **Curtea a apreciat că art. 102 alin. (2) din Codul de procedură penală trebuie coroborat cu alin. (3) al acestui text legal, ceea ce înseamnă că probele obținute prin actele prevăzute la art. 102 alin. (3) din Codul de procedură penală nu pot fi folosite în procesul penal în condițiile în care aceste acte sunt lovite de nulitate absolută sau relativă** (a se vedea și Decizia nr. 51 din 16 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 190 din 14 martie 2016, paragraful 31)." Ca urmare, **în măsura în care ar fi necesară o explicitare a ce înseamnă ”obținute în mod nelegal”, aceasta ar privi art.102 alin.(2) din Codul de procedură penală, iar nu art.139 alin.(3) teza a doua din același Cod.** Din această perspectivă, **argumentarea soluției de admitere a excepției în prezenta cauză vizează un alt capitol și alte texte din Codul de procedură penală, iar nu dispozițiile art.139 alin.(3) teza a doua.**

13. Astfel fiind, considerăm că **decizia luată cu majoritate de voturi excedează competenței Curții Constituționale, echivalând cu o sesizare din oficiu** (dacă ne referim- chiar și implicit- la alte texte decât cele criticate, respectiv la alte motive decât cele invocate de autor). **Pe de altă parte, soluția pronunțată interferează cu competența instanțelor de judecată (subliniată până acum în mod constant în această materie), precum și a legiuitorului.**

Reținem astfel că eventuala **lipsă a unei proceduri clare și explicite de verificare a legalității unui mijloc de probă** utilizat în procesul penal (cu toate că se contestă, în sine, conferirea calității de mijloc de probă a rezultatului interceptărilor realizate în baza Legii nr.51/1991) nu este de natură să **fundamenteze** soluția de admitere a excepției de neconstituționalitate ci, **mai degrabă, o soluție de respingere a excepției de neconstituționalitate ca inadmisibilă**, în sensul că se solicită completarea dispozițiilor din Codul de procedură penală, ceea ce excedează competenței Curții Constituționale. Mai mult, așa cum am arătat, **completarea ar viza alte texte din Cod, iar nu a art.139 alin.(3) teza a doua**, așa încât o decizie interpretativă în privința acestui din urmă text legal, care face obiectul excepției, nu și-ar găsi, de asemenea, fundamentarea.

14. Cât privește competența legiuitorului și sarcina ce îi revine prin raportare la prevederile art.147 din Constituție, apreciem că este dificil de conceput o procedură comună, un algoritm de verificare a legalității tuturor mijloacelor de probă utilizate în procesul penal. În opinia noastră, **activitatea de apreciere a probelor nu poate fi stabilită în mod matematic, excesiv de procedurizată, ci presupune o marjă de apreciere, inerentă rolului judecătorului în procesul penal, marjă de apreciere care coexistă și cu garanții care se oferă părților în procesul penal pentru deplina realizare a dreptului la apărare.**

De aceea, și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) este constantă în a sublinia **competența instanțelor interne** de a aprecia și a decide în **privința probelor prezentate în fața lor**. Din această jurisprudență rezultă, de asemenea, că **nu există o regulă generală care să permită sau să interzică conferirea calității de mijloc de probă informațiilor strânse de către organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale**. Astfel, CEDO a reținut că dacă **art. 6 garantează dreptul la un proces echitabil, acesta nu reglementează totuși admisibilitatea probelor ca atare, materie care intră, în primul rând, sub incidența dreptului intern și a instanțelor naționale** (*Schenk împotriva Elveției*, pct. 45-46; *Heglas împotriva Republicii Cehe*, pct. 84). Supravegherea secretă sau utilizarea înregistrărilor secrete nu va încălca articolul 6, chiar dacă aceste acțiuni pot încălca dreptul intern sau articolul 8 din Convenție, atâta timp cât proba astfel obținută nu este folosită într-o măsură decisivă sau crucială pentru a condamna inculpatul (*Khan împotriva Regatului Unit*, p.35-37). Pentru a stabili dacă procedura în ansamblu a fost echitabilă, este necesar totodată să se determine dacă a fost respectat dreptul la apărare. În special, trebuie verificat dacă reclamantul a avut posibilitatea de a contesta autenticitatea probelor și de a se opune folosirii acestora. Totodată, trebuie să se ia în considerare calitatea probelor, inclusiv să se clarifice aspectul dacă circumstanțele în care au fost obținute aruncă îndoiala asupra credibilității sau exactității lor. **Dacă nu se pune neapărat o problemă de echitate atunci când proba obținută nu se coroborează cu alte elemente, trebuie notat că, în cazul în care proba respectivă este foarte solidă și nu conduce la nicio îndoială, nevoia altor elemente de susținere se micșorează** [*Bykov împotriva Rusiei (MC)*, pct. 89; *Jalloh împotriva Germaniei (MC)*, pct. 96].

Tot astfel, în literatura juridică s-a subliniat că **aprecierea probelor constituie, în general, operația finală a activității de administrare a probelor și determină măsura în care probele formează convingerea certă că faptele și împrejurările la care se referă au avut sau nu loc în realitate**. Prin intermediul aprecierii probelor se formează concluzia cu privire la temeinicia sau netemeinicia învinuirii. În acest fel, aprecierea are ca rezultat o valoare asociată probei, care reflectă contribuția probei respective la lămurirea cauzei și care se exprimă prin atribute ce desemnează fie forța ei probantă, unele probe fiind mai mult sau mai puțin relevante, fie potențialul ei contributiv la aflarea adevărului, unele având potențialul de a contribui la lămurirea cauzei în întregul ei, iar altele doar la lămurirea unui aspect al acesteia. **Legiuitorul a stabilit instrumente legale la îndemâna judecătorului pentru realizarea acestei aprecieri**, sens în care este și jurisprudența Curții Constituționale precedentă prezentei decizii.

De asemenea, în doctrină¹, cu referire la supravegherea tehnică, (așadar cu referire la toate mijloacele de probă reglementate de art.139 din Codul de procedură penală), s-au evidențiat condițiile cumulative prevăzute de art.139 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală pentru dispunerea sa, care "pot fi sintetizate în trei categorii: **suspiciunea rezonabilă, proporționalitatea; subsidiaritatea.**" S-a arătat, de asemenea, că **"în vederea stabilirii dacă măsura este sau nu proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale se utilizează trei criterii alternative, și anume: particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute și gravitatea infracțiunii.** Gravitatea infracțiunii nu reprezintă o noutate, fiind un criteriu folosit și de Codul de procedură penală anterior. (...) Criteriul particularităților cauzei permite verificarea proporționalității procedurii probatorii prin prisma modalităților concrete în care se pregătește săvârșirea faptei sau în care a fost săvârșită fapta, după caz, iar criteriul importanței informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute permite o astfel de examinare prin prisma contribuției concrete a acestora la stabilirea adevărului, atât cu privire la existența unei infracțiuni, cât și cu privire la stabilirea gradului de implicare a unei anumite persoane în săvârșirea ei, evaluându-se potențialul lor contributiv raportat la datele care există, cât și la obiectivul urmărit." Astfel, "alături de principiile fundamentale ale procesului penal, **principiul proporționalității este balanța plasată în mâinile legiuitorului și judecătorului în scopul de a găsi punctul de echilibru** între protecția intereselor societății pentru a asigura eficacitatea investigatorilor, securitatea cetățenilor și represiunea delincvenței, pe de o parte, și protecția intereselor persoanei suspecte sau acuzate, ale cărei drepturi fundamentale trebuie respectate atât cât este posibil, pe de altă parte".² Așadar, "statuând că probele nu au valoare dinainte stabilită prin lege, art.103 alin.(1) Cod procedură penală consacră **principiul liberei aprecieri a probelor, descătușat de orice rămășiță a probelor formale**"³.

De aceea Codul de procedură penală stabilește principii generale, iar nu un algoritm riguros pentru realizarea aprecierii probelor de către judecător. O astfel de reglementare ar fi contrară însăși rațiunii identificate de Curtea Constituțională în privința reglementării probelor, mijloacelor de probă și procedurilor probatorii prin noul Cod de procedură penală, în sensul arătat și mai sus, adică acela de a avea în vedere evoluțiile tehnice continue care impun o abordare flexibilă și suplă în materia probațiunii, aptă de a conduce în mod eficient la aflarea adevărului în cauzele penale.

* *
*

Față de cele arătate, și ținând seama de necesitatea unei unități logice a considerentelor și dispozitivului deciziei Curții Constituționale, considerăm că ar trebui analizat dacă admiterea excepției de neconstituționalitate, realizată în prezenta cauză, reflectă această unitate. Astfel, deși pe baza expunerii realizate, se ajunge la concluzia că, *de plano*, nu se contestă conferirea calității de mijloc de probă în

¹ G. Mateuț, Procedură penală – Partea generală, Ed. Universul juridic, București, 2019, p. 677 și următoarele

² F.Desportes, L.Lazarges-Cousquer, Traite de procedure penale, Ed. Economica, Paris, 2013, pp.170-171, apud G. Mateuț, op. cit., p. 682

³ G. Mateuț, op.cit., p.494

procesul penal a rezultatului interceptărilor realizate în baza Legii nr.51/1991, prin dispozitivul propus se elimină, total, aceste mijloace de probă, distinct de orice apreciere a probelor de către judecător.

În concluzie:

- considerăm că în cauză **nu subzistă niciun element de natură să justifice soluția de admitere a excepției de neconstituționalitate pronunțată, prin care se elimină, de plano, o categorie de mijloace de probă din procesul penal, respectiv înregistrările efectuate de autorități care îndeplinesc activități specifice culegerii de informații**

- astfel încât **se impunea menținerea jurisprudenței Curții Constituționale în materie și, în consecință, respingerea, ca neîntemeiată, a excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.139 alin.(3) teza finală din Codul de procedură penală.**

Judecători,
dr. **Livia Doina Stanciu**
prof.univ.dr. **Elena-Simina Tănăsescu**